Štev. 6. V Mariboru 25. marca 1887. VIII. tečaj.

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravništvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. O surovosti naše mladine. — Kozjak. — Drobtinice. — Logika. (Konec.) — Dopisi. — Razne. — Spremembe. — Inserati.

O surovosti naše mladine.

„Da vse nam gre na robe, kaj je krivo?
Povedati je treba to med brati:
Molčanje naše prepotrpežljivo."

J. Stritar.

Prepogosto se dandanes pri raznih prilikah in tudi po nekaterih časopisih slišijo pritožbe o splošnej surovosti šolske, posebno pa one mladine, ki je šoli odrasla. Zanesle pa so se te nikakor nove pritožbe po nasprotnikih novodobne ljudske šole tudi v razne korporacije, kjer se o njih razpravlja ter v odpravo taistih obrača s prošnjami do višjih šolskih oblastev, češ: ljudska šola je tem žalostnim prikaznim kriva. Jeden tak slučaj je bil tudi povod, da so se nekatere okrajne učiteljske konference na Slov. Štajerskem v preteklem letu imele posvetovati o tej velevažnej zadevi. Ker pa se v bistvu pojavljajo povsod enake nepriličnosti pri mladini, vendar pa se je s to zadevo bavil le neznaten del našega slovenskega učiteljstva, menda ne bo od več, ako glavne poteze jedne razprave v tem oziru objavimo z namenom, da učiteljstvo taka neosnovana očitanja z vso odločnostjo zavrača, poleg tega pa tudi, da se priprosti narod o šolski in domači vzgoji po možnosti pouči ter zadobi jasen pojem o stališču ljudske šole. Razdeliti pa hočemo celo razpravo v 10 poglavij.

I. Ali ljudska šola res pogubno deluje?

Marsikateri človek ima slabo lastnost, ki na njegov značaj in nravnost neugodno vpljiva, namreč surovost. Cela njegova narava pojavlja neko neotesano, zarobljeno obnašanje, vse njegovo kretanje, govorenje in dejanje, vse je surovo, nekako divje, akoravno ne moremo trditi, da je tak človek baš tudi hudoben; ali če se neotesanosti pridruži še zlobnost, potem gorje!

Nikakor pač ni prvikrat, da se toži o splošnej surovosti, razdivjanosti in nravnej pokvarjenosti naše odrasle mladine; tudi so enake pritožbe vselej vsaj deloma opravičene, zato ne bomo oporekali, da se ta nedostatek v resnici tudi pri sedanjej mladini ne nahaja, ali odločno se je nam učiteljem zavarovati proti temu, da je vzrok te prikazni: ljudska šola, kakor se ji od neke

strani le prerado predbaciva. Je pa to ona stranka, katera je že davno izdala geslo: Proč z novodobno „brezversko“ šolo! Njeni privrženci so kaj hudi nasprotniki nove šole. Pri vsaki priliki se zaganjajo v njo in v učitelje ter na dolgo in široko skušajo ljudstvo prepričati in preslepiti, da učitelji pogubno delujejo, da so takorekoč prava nadloga in nesreča za ljudstvo. Ali ni pri takih razmerah prav lehko umevno, da se je priprosti, strogo konservativni kmet po nekod šoli odtujil? Ali se nam je čuditi, da je priprosti narod proti šoli navadno hladnokrven in brezbrižen? Kako bi ne bil, če vedno sliši neosnovane pritožbe o pokvarjenosti mladine, če se mu zmirom pripoveduje, kako veliki so stroški za šolo, kako je kmet vsled tega z davkom obremenjen in vse to v lastno — „škodo“! Vse to pogosto sliši, a dobra spobujoča beseda šoli v korist ne doleti ga z lepa.

Pač pa se še nasprotno z zvijačami in zavijanjem hoče prostemu ljudstvu dokazati, da je bila prejšna šola dosti boljša od sedanje, kar neuki kmet, ki je sam zahajal v blaženo nekedanjo šolo, pač rad veruje, posebno če mu stvar razlaga gospod, kateremu se vselej verjeti „mora“. Da pri tem takem novodobna ljudska šola med kmeti nima toliko prijateljev, kolikor jih zasluži, je lahko umljivo. Baš tako jasno je, da pri takih razmerah vzgojevalni vpljiv šole ne more prodirat tako, kakor bi to vsekako biti moglo, ko bi poklicani činitelji šolo pri izvrševanju njene naloge podpirali ali je vsaj ne ovirali.

Nikakor nam na misel ne pride, prikrajševati starodobni šoli učnih vspehov, a kdor pozna uredbo nove šole in je pravico- in resnicoljuben, mora priznati, da razlika mej obema sedanjo šolo obiskajoči mladeži nikakor ni na kvar. Današnje, povsem strokovnjaško izobraženo učiteljstvo je svoji nalogi v vsakem oziru kos; poučuje vzgojevalno z ozirom na učencevo individuvalnost, medtem ko se je prej „dresiralo“ le po enem kopitu. In vkljub neugodnemu šolskemu obiskovanju ter obilnim olajšavam, vsled katerih otrok pogosto že s 13. letom šoli hrbet obrne podaja sedanja šola, ako jo stariši pri njenih vzgojevalnih prizadevanjih le količkaj podpirajo, otroku tako nravsko vzgojo, kakoršno vsak človek za življenje neobhodno potrebuje.

Šola si tudi prizadeva, da pripravlja za praktično življenje, da vzgojuje nravne, delavne in značajne ljudi, da vzgojuje narod, ki je trdnega mišljenja in zaupanja v svojo lastno moč; prizadeva si izobraziti vse njegove duševne in telesne moči, bistri čute, lika in pili mu jezik, blaži njegov blagočut, krepi mu voljo ter napeljava k pobožnosti njegovo srce. Ta smoter pa ne skuša doseči z odurno strogostjo, kakor se je svoje dni v trivijalnih šolah z nami počenjalo, ko se razburjenej strasti učiteljevi niso stavile nikake meje, misleč, da je šiba najblagodejniše sredstvo za vzdrževanje navidezne šolske ustrahovalnosti; ko so se učenci z raznovrstnimi mukami pripravili do tega, da so postali bojazljivi, nevoljni, nezaupljivi, potuhnjeni, zviti in surovi. Taka sredstva današnja šola opušča; ona vzgojuje in poučuje z ljubeznijo, potrpežljivostjo in prijaznostjo, ona zametuje nestrpno, odurno ravnanje, kajti človek postane v svojih občutkih in činih tim plemenitniši, čim plemenitneje se ž njim ravna, nasprotno pa postaja mlad človek tim surovejši, čim več surovosti so mu dali čutiti njegovi vzgojitelji.

II. Zanemarjena domača vzgoja.

Da ljudska šola svojih vzgojevalnih principov ne more povsod izvesti, krivi so raznovrstni vnanji vzroki, ki na šolo silno škodljivo vpljivajo in se morajo smatrati kot žalostne prikazni najnovejše dobe, namreč ovire, s kojimi se stara šola ni imela bojevati — vsaj ne v tolikej meri, kakor se to dandanes godi. Na misli so nam pokvarjene obiteljske razmere kot naravna posledica razkosovanja zemljišč, proste ženitve in toraj tudi splošnega obubožanja našega ljudstva. Mladič, ki je komaj dočakal 24. leto svoje dobe in se kot dninar, hlapec ali rudar borno preživi, ne vé nič nujnejega početi, kakor da z nekolikimi svojimi ali pa izposojenimi goldinarčki kupi kos zemljišča ter na njem postavi vborno bajto, koj potem pa v zakon vzame kako možitve željno deklino brez premisleka, bode-li svojo družino preživiti mogel ali ne. Tako zaželjeni „lastni“ dom je ustanovljen, a revščina in pomanjkanje imata že na dan ženitovanja vhod v žalno bivališče. To je slučaj, kakoršni se lahko vsako leto večkrat opazuje ali najbujši še vendar ni. Kolikokrat se ne zgodi, da sklene zakon dvojica mladih, neizkušenih ljudi, ki v pravem pomenu besede niti gumba ne moreta imenovati svojo lastnino, ki nobenega pravega zaslužka nimata, da, ki si celó morata svatovsko obleko izposoditi! Potem čez malo let pa se naberejo cele trope revnih otročičev, ki brez vsake vzgoje doraščajo ter okuženi od nravske podlosti starišev z mnogovrstnimi nravskimi hibami v šolo prihajajo. Nemaniči se silno množijo, nravnost pa vedno bolj propada.

Kakšno vzgojo taki otroci uživajo? Greh bi bil, o vzgoji govoriti pri stariših, ki se ubijajo za vsakdanji kruhek, preminjajo vedno svoje bivališče ter v vednem pomanjkanju, v sovraštvu, kregu in prepiru živé. Namesto miru in ljubezni vlada med stariši neprestano sovraštvo, surovo divjanje in pretepanja, toraj dogodki, ki se kakor strup zasajajo v nedolžna otročja srca. Nič ne deluje tako mogočno, kakor izgled, naj si bo potem dober ali slab. Otrok posnema vse, posebno pa to, kar pri lastnih stariših ali vzgojiteljih vidi; in če je imel v nježnej mladosti priliko pri teh opazovati vedne surove izgrede, zamore se v njem tudi najplemenitniši občutki in najboljše kreposti. Otrok celo čestokrat potem skuša svoje roditelje v neotesanosti prekositi, kar se mu le prerado posreči. Ko postane otrok nekaj starejši, začenja se polagoma v prepire svojih starišev mešati ter se poprimo jedne ali druge stranke; posledica pa je ta, da v otroku ljubezen do jednega ali drugega njegovih roditeljev umira in — ugasne. Kaj rado se potem pripeti, da tako vzgojen mladič svojo surovost celó svojim starišem britko občutiti dá.

Pa obrnimo se proč od teh ostudnih prizorov in si oglejmo nekoliko ostalo kmetsko prebivalstvo. Žal, da tudi tukaj ne nahajamo mnogo povoljnejših slučajev. Kjer je starišem za vzgojo otrok le nekaj mari, to pozorni učitelj hitro zapazi na otrocih, ki se mu v šolo pošljejo, ali — žal — le prepogosto se prepriča, da se večini naših kmetov nepotrebno zdi, v resnici vzgojevalno na otroke vpljivati, nekaj iz nevednosti, nekaj pa iz „stare navade“, in da je žalostna resnica, da se oče-gospodar pogostoma bolj briga za svojo živino v hlevu, kakor za lastne otroke!

(Dalje sledi.)

Kozjak.

Domoznanska črtica.

(Konec.)

Po temnih lesovih kozjanskih redi se kaj veliko veveric, zajcev, lisic, polhov; precej jazbecev, kun, dihurjev, podlasic; nekaj srn in srnakov; dosti divjih golobov, grlic, črnih in divjih petelinov, žoln, jastrebov, sokolov, sov; in po zelenih dobravah še obilo kosov, drozgov, levic, srakoperjev, sinic, pastaričic, ščinkovcev, strnadičev, kraljičkov, kovačkov i. dr. Bistrooki jastreb in prekanjeni lisjak sta pa najbolj zagrizena sovražnika domače perutnine. Kolikokrat se ne hudujejo za njima gospodinje, kadar je najlepšega piščeta na dvorišču zmanjkalo! Pa nikar lepo rdeče pikastih postrvi v čistih vodicah prezreti!

Večinoma strmi pašniki in senožeti podajajo domačim govedom ovcam in kozam dosti dobre, sladke krme. Konj se na Kozjaku prav malo nahaja. Junec je v jarmu scer počasen, pa močen in v strmačini zanesljiv.

Na Kozjaku skrbno se obdeluje zemlja. Da-si je ondašnji svet, kakor nam že znano, na več mestih zelo kamenit in še isto trohico rodne prsti, kar je za svetlim oralom plužnice in obilnim gnojenjem sčasoma nastalo, silna ploha gostokrat odnese, pridelajo vendar še v srednje dobrih letinah toliko jeklenega zrnja: pšenice, rži, ajde, ovsa, ječmena, turšice itd., da jim ni stradati sile. Ali več ko za 14 dni pozneje dozori tukaj sleherna betvica kakor n. pr. v Slov. goricah. Prve dni vinotoka sem še videl v obližju sv. Duha ženjice na njivi žeti jaro rž. V novinah tam setev zarano posejo zato jim tudi prej dozori.

Kozjančanje so v obče delavni, pošteni, trezni, značajni Slovenci, zvesti Bogu in cesarju. Postave so poprek male, a močni in trsati. Njih narečje jednači pohorskemu na severni strani, kajti tudi oni izgovarjajo prosti **o** kot **a**, jednako severnim Pohorcem. Govorijo **a**ča, kaza, vada, kapa namesto **o**ča, koza, voda, kopa*). Ima pa še to posebnost, da čisto izrekajo **l** v opisovalnem deležniku pret. časa. Ne rečejo sem bi**l**, sem govori**l**, sem dela**l**, ampak pravilno sem bi**l**, sem govori**l**, sem dela**l**. Kozjančanje v priprostih hišah, ki so ali lesene, na pol ali celo zidane in premnogokrat z gorico in lesami obdane, prebivajo obitelji večidel v miru in zadovoljnosti. Tu pa tam je tudi še kaka zakajena dimanca, katera je pa za pozimsko delo jako pripravna in ročna. Kak živahno je v tej čumnati med domačimi v mrzli zimi! Tu ob klopeh brné lični kolovrati neprenehoma; tam na sredini ropoče in nabija hišni gospodar, poljsko in drugo orodje popravljajoč, ondi v kotu dletvi in teše coklar ponosen na svoje okorno obuvalo; za široko javorjevo mizo brbra glasno učeča se šolska mladina; in sem dol izza velike krušne peči pa se v enomer glasijo pohišni čvrčki, hoteč menda malomarnemu pastirju zraven svečnika dopovedati češ, da je tak svetar kakor volk mesar. Tako po delavnikih ves teden. Ko se približa sobota večer, potihnil je ves šum in ropot, zdajci se umivajo miza in klopi, in dimance, slednji kot mora biti osnažen.

Ves narod na Kozjaku je jako nabožen. Po nedeljah morajo vsi mlajši, ki niso za domače varuhe neobhodno potrebni, z gospodarjem vred romati v cerkev eno uro hoda in še dalje. Pri svitnicah je vsak dan veliko vernikov.

*) Zato „Velika kapa“, namesto pravilnega „Velika kôpa“.

O božiču imajo otročaji veliko opravila z betlehemom, če tudi jih tu nihče ne obdaruje. Blagoslovljena voda na biljo pred božičem, pred novim letom, pred Tremi kralji in na krstnico shraniti se mora za vse leto. Na predvečer sv. Treh kraljev nataknejo nad vsakim oknom, vrh vsakih duri, po njivah, vrtih, studencih, uljnjakih itd. majhne križice iz blagovljenega mucikinega lesa. Ob svetih večerih se tudi kadi in škropi po hišnih prostorih in hlevih. Veselo veliko noč naznanjajo orjaški kresi po višinah in pa pokanje močno nabitih možnarjev. Že nekaj dni popred je za smodnik javna zbirna, da vsak izmed družine po svoje peneze seže. Za pisanko napečejo skrbne gospodinje okusni presmec (kolač), katerega jeden krajec se baje za coprnike shraniti mora. Pa tudi rdečih jabolk, pisanih jajec in včasih še sneženih kep pa borovih štrclov nikar ne pomanjkuje. In sedaj kakor o božiču v svesti si je vsako družinče svoj pošteni hleb soržnega kruha. Več presmecev kdo pokusi, močnejši je neki. Tudi svetniki imajo na kmetovanje veliko vpljiva. Tako n. pr. je sv. Matevž setve saščitnik, sv. Anton pa živinski patron. Če je na dan sv. Jakoba oblačno, bati se je grozno hude zime. Ako petek rano prevedri, v dežju se sobota zopet kali. Točo preganjajo sè strelom z možnarji na treh postajah. Po oznankih (godovih svetnikov, ki niso zapovedani prazniki) ni dobro vozariti z živino in spravljati sadežev pod streho. Kdor noče, da bi mu coprnice pri dojni živini škodovale, pazi naj na binkoštno nedeljo pred svitom, da sliši zlodejke trobiti na rog, v tem trenutku naj strese plot in se zopet umakne pod kap; tako bo imela čarobnica trešliko, kobilo ali hudobico toliko let, kolikor se je plotnic zazibalo. — !

Na zahodu od cerkve sv. Duha pod kameno ograjo je siva, kakih 100 korakov od hiše božje oddaljena pečina, koder je nekdaj posedal baje sam sv. Duh v podobi belega golobčeka. Le-tam pikljajo verniki ob shodih in raznašajo pesek na vse kraje skropéč ga po svojih njivah. Jednakega praznoverja bi se lahko še veliko naštelo, pa naj bo tega dovolj.

Več kakor vse ono premorejo dobro zabeljeni ajdinski žganki na mizi delavnih Kozjančanov dvakrat na dan. Zjutraj in o poldne jedó je z mlekom, s kvašeno repo, zeljem ali kako drugo prikuho, a zvečer nikoli. Kadar so pri hramu kosci, žanjice, terilje, brentači, neizogibne so gubance, potrebni krapi, močniki, štruklji itd. In kavo piti sevé mora v novejem času slehrni berač. Pri premožniših rodbinah traja obed o božiču in veliki noči po cele tri ure. Poizgublja pa se polagoma nekdaj običajna potrata na gostovanjih.

Kakor na sosednjem Pohorju, dela se domače sukno „loden in rés ali raševina“ v obilici i tukaj. Je pa tudi nenavadno močno to delo domačih rok! Razposajene fantine bi menda še železne hlače ne držale pridno; toda lodnasta habrina se ne raztrga, če bi tudi neporednež v želji po novem jopiču ali drugih hlačah to že včasih silno rad vedel.

Za dom so hodne srajce obeljene najbolj primerne možkim, pa tudi ženskam; a za praznik jih razim kakšnega pastirja že nihče več ne porajta. Coklje so doma še v noši, Jurij Vodovnik bi bil znabiti tudi kozjanskim coklarjem, če bi je bil poznal, zapel:

Javor tam za cokle rasti,
Pa ga znajo tudi krasti;
Vitre 'ma maceslove,
Vorpanke pa čresnove.

Majo pa za podkovale.
Stare klinje kresale:
Ogenj jim spod nog leti,
Jim ga kresat' treba ni.

Tud v farof v coklah grejo,
Se že zunaj napovejo;
S coklami sklopočejo,
Gor po pragu tolčejo.

Fajmošter pa dobro vejo,
Da zamerit jim ne smejo.
Da je Cokelpurger „fajn“,
Jim ni treba reč̌t „herajn“.

Če se mu en fantek vleže,
Mu že cokle gor priveže.
Ga zažene ovec past,
Kok bo moglo srota zrast!

Kozjak pripada v trojim sodnijskim okrajem, namreč Marenbergu, Arvežu in Mariboru l. dravski breg. -- Kamnica, sv. Križ, sv. Duh (nad Lučami) in Kaplja so majhne vasi, ter ob enem župnije na Kozjaku. V treh zadnjih živi po tisoč duš, v prvi pa še dobro enkrat toliko. Sv. Duh je Slovencem in Nemcem jako priljubljena božja pot. Prekrasni razgled na vse strani širnega sveta od tod ne privabi semkaj samo težakov, ampak tudi obilno lahkonoge gospode. Koga bi tudi v srce ne veselilo videti pred seboj toliko globin in strmin kozjanskih, za njimi na jugu širok hrbet zelenega Pohorja; na zapadu, severu in izhodu rujavkaste planine gornještirske; na grad naše deželne stolice, prek rodovitnih poljan nad prijaznimi hribčeki Sl. goric črez Muro tje daleč proti ogrskim nižavam!

Za šolski poduk mladino se na Kozjaku za novejših časov malo bolj skrbi, pa še daleč premalo. Tako so pri sv. Križu, sv. Duhu in v Kaplji še same enorazrednice, dasiravno je že povsodih nad sto za šolo godnih otrok. Upajmo, da se bo tudi tam enkrat glas vpijočega zaslišal! Zgodi se!

In ti malo poznani, žilavi Kozjak ves, kar te je zgoraj, na tleh in pod drnom, dvigaj korenjaško svojo glavo še zanaprej, glej pazljivo na vse strani sveta in kakor skala trdno stoj za vero, cesarja, dom in narod svoj!

Svitoslav Hauptman.

Drobtinice

za zgodovino slov. šolstva.

Matej Slekovec.

(Dalje.)

V bližnjo Slivnico, ki se tudi že l. 1146. kot fara imenuje, prišel je l. 1808. za učitelja Celjan, Franc Rantl, ki je l. 1811. imel 30 učencev. V Frajhamu učiteljeval je takrat v najeti in dovolj prostorni sobi domačin, Andrej Eberl; šolo je obiskovalo 20 otrok.

V Cirkovcah, v starih listinah „Standen“ imenovanih, služboval je početkom tega stoletja Ptujčan, Andrej Freitag. L. 1811. bil je 52 let star ter je imel 42 vsakdanjih učencev. Nedeljsko šolo obiskovalo je 32 otrok. Učilnica je bila drugače v dobrem stanu, le nove peči je bilo treba. Ko je Andrej Freitag 62 let star, 26. oktobra 1814 za sušico umrl, prišel je v Cirkovce za učitelja z Gore Jožef Rozman, ki pa je l. 1819. zopet na Goro odšel. Njegov naslednik v Cirkovcah je bil Martin Hamer.

Tudi fara sv. Lovrenca na Dravskem polju je zelo stara; imenuje se že l. 1219.[1]) Ustanovnik ondotne učilnice je župnik Mihael Butkovič, ki je takoj po svojem prihodu decembra l. 1785. farane nagovoril, da so dali učilnico postaviti. V njej je podučeval otroke nekaj časa takratni kaplan, Jurij Repa, od l. 1788. naprej pa organist, Ivan Keržner. Njemu je 1792 sledil Anton Kropej, temu pa čez dve leti Gogej Jabob.

L. 1801. je prišel za učitelja Ignac Denk, ki je o priliki škofovega obiskovanja l. 1811. bil 28 let in je imel 68 učencev. Umrl je 39 let star za legarjem 1. julija 1821.[2])

Na Gori, tri četrt ure od sv. Lovrenca proti jugosahodu, kjer je Friderik Ptujski s pomočjo celjskega grofa postavil Materi božji v čast l. 1424. krasno cerkev, sloveli so v prošlih stoletjih kot spretni organisti in učitelji — Giglerji. Že v drugi polovici sedemnajstega veka se imenuje ondi „ludimagister“ Jakob Gigler, ki je 1677 in 1678 bil tudi župan in varaški sodec. Njegov sin Ivan Mihael Gigler, roj. l. 1664. je pa svoje dni bil najimenitnejša oseba na Gori. S soprogo Zofijo Uršo imel je od 3. maja 1695, ko mu je bila rojena prva hčerka Treza Katarina, do 7. aprila 1720, ko so mu krstili zadnjo hčerko Ano Marijo Heleno, — v vsem 14 otrok, ki so pa večinoma že v otročjih letih poumrli. Od 1695 do 1698 in potem 1700, 1701 in 1727 je bil tudi varaški župan in sodec. L. 1696. je v varaški zapisnik zapisal sledečo slovensko prisego:

„Jest N. oblubim. inu persheschem. Gospodi Bogu nebeskhimu. da iest utich rezhech kir sem sedaj k heni pritzhi na pre postaulen. inu upraschan bodem. ozhem to prauo zhisto boschio resnizo pouevedati. obeno kriuizo gouoriti alli noter meschati. enimo alli drugimo. sa periatelstua. Souraschtua. alli mitta vollo perloschiti alli vseti. kakor bi tu ismishleno moglu biti. Samuzh moie vedenie po praui resnizi taku dati. inu pouedati. kakor se enimo karschanskimu posthenimu zhlovekhu spodobi. inu iest na sodni Dan pred Gospud' Ozhetom Nebeskhim. bodem mogu antuert dati (: tudi netschem moio sposnaine obednimo pouedati. pred da taysto od te Vischi Gosposke Slische. offnano bode :) acku meni gospud bug. Ozhe Sin. Sueti Duch. inu ta prechista Sueta Diuiza Mati Maria. inu ta Sueti Euangelium. na letim Sueti inu na moij posledni uri pomagai. Amen.“

Ivan Mihael Gigler je umrl 64 let star in je bil 5. marca 1728 pokopan; soproga Zofija Urša bila mu je že 9. avgusta 1724 pokopana, 54 let stara.

V poznejših letih služboval je na Gori omenjenega Giglerja sin, Gabriel Marija, ki je bil 23. aprila 1716 rojen. Temu je žena Marija od 27. oktobra 1740 do 18. maja 1764 porodila 15 otrok in 77 let stara umrla 20. decembra 1798.

Njuni sin, Filip Gigler, rojen 30. aprila 1750 je 1784 bil organist na Hajdini, a že 1786 se je preselil na Goro, kjer je učiteljeval do svoje smrti dne 7. maja 1791. Njegova soproga Treza je pa 62 let stara umrla na Gori 25. avg. 1813.

[1]) Pettenegg, Die Urkunden des Deutsch-Ordens-Centralarchivet zu Wien I. 11.

[2]) Več o šoli pri sv. Lovrencu na Dr. p. glej: Slekovec, župnija sv. Lovrenca, str. 96.

Filipu Giglerju je kot učitelj sledil Janez Glažar, ki pa je l. 1796. učiteljstvo zamenil z gostivničarskim obertom. Na njegovo mesto je septembra t. l. prišel Jožef Domajnko, kateremu je soproga Marija, roj Fekonja dne 5. julija 1798 porodila hčerko Ano; boter je bil Jožef Schütz, kaplan v Monsbergu.

Dne 5. maja 1800 je Domajnko, dobil sina, Franca, 30. sept. 1802 pa hčerko Trezo ter se je v jeseni 1802 preselil v Svetinje. Poznej ga najdemo kot organista v Ptuju, l. 1811. pa kot učitelja na Hajdini. Umrl je 57 let star za legarjem v Podložah hiš. štev. 13 — 28. januvarja 1818. Na Gori je imel „Gült“ in njegova žena Marija, ki je 64 let stara umrla 28. marca 1832 se je kot vdova imenovala vedno: „Gültbesitzerin“.

Domajnkov naslednik na Gori je 1802 bil Lovro Razlag. Soproga mu je bila Liza Čerčin ter mu rodila: 5. januvarja 1803 Marijo, 26. septemb. 1804 Franca, 3. julija 1807 Jakoba in 9. oktobra 1810 Trezo.

O novem letu 1811 je prišel za učitelja na Goro Jožef Rozman, ki je o priliki škofovega obiskovanja dne 28. julija t. l. izpovedal, da je od sv. Roprta v Slovensk. goricah doma in 30 let star. Učencev je imel 45, učilnico pa zelo slabo.

Dne 1. marca 1812 mu je soproga Marija, roj. Cafuta rodila sina Jožefa. Novembra 1814 je odšel v Cirkovce, na Goro pa je prišel domačin Franc Gigler. Ta je bil sin učitelja in organista Filipa Giglerja, rojen na Gori 29. julija 1789. Učiteljeval je na Gori do 1819, potem pa se je preselil v spodnjo Polskavo. Na njegovo mesto je prišel zopet Jožef Rozman iz Cirkovec, ki si je kot vdovec vzel v zakon tržansko hčer, Lizo Kopša. Gostijo je obhajal dne 12. januvarja 1820. Druga žena mu je porodila petero otrok, katerih pa ne bomo tukaj naštevali, ker še večinoma živijo. Umrl je 73 let star za plučnico 19. sept. 1851 ob 6. uri zvečer.[1])

Pri sv. Janžu na Dravskem polju je l. 1811. učiteljeval Jožef Kolarič, iz Vurberga doma ter je imel 40 učencev. O učilnici pravi dotični zapisnik, da je bila — dasiravno nova — vendsr zelo slaba.

L. 1819. je bil Janez Hojnik učitelj ondi. Dne 15. sept. t. l. mu je soproga Urša, roj. Tement rodila pri njegovih stariših na Gori hiš. štev. 5. sina. Janeza Nep. Janez Hojnik je bil sin Simona Hojnika tržana in krojača na Gori in Marije, roj. Rezman. Narodil se je 8. aprila 1794. Njegov brat Franc je bil duhovnik in je umrl kot karmelit v Gradcu.

Hajdin, ki se v starih listinah „Khaunding“, „Chandingen“ in „Candin“ imenuje, ima precej staro šolo. Prvi učitelji so bili organisti, katere so za blagor ljudstva vneti župniki spodbujali, da so otroke čitati in pisati učili. Zapisniki nam imenujejo več takih blagih mož, ki zaslužijo, da se njih imena pozabljenosti otmejo. L. 1705. imenuje se Matjaš Osešek, l. 1708. pa Valentin Postružnik, katerega sin Jožef si je 14. junija 1719 Marijo Krančič v zakon vzel.

[1]) Ovi podatki so posneti iz matičnih knjig Gorske župnije.

Logika.

Spisal Dr. Josip Križan,
kr. gimnazijski profesor v Varaždinu.

(Konec.)

§ 105 Sestavna sintetiška ali izvodna metoda.

Sestavna metoda vodi od enojnih prvcev postopno k sestavljenim, dokler ne dosežemo celosti; ona stopa od enojnosti na sestavljenost, z občnosti na posebnost.

Ako v sodu iz predikata izhajamo in po modrovanju pridemo k subjektu, stopamo k posebnosti po sestavnej metodi. Po sestavnej metodi spoznavamo tedaj ono, kar je v občnosti posebnega. Ker se po sestavnej metodi izvede posebnost iz občnosti, zato zove se ona tudi izvodna metoda. Značaj izvodne metode je silogistiški in izrazuje se z verižnim sklepom.

Sestavna metoda je znamenita, ker po njej doseže se dober pregled in ona vodi hitro do posledka.

Da se iz občnosti izvede posebnost, je potrebno, da občnost poznamo. Do spoznanja občnosti nas vodi:

1. Razlaga temeljnih pojmov, na katerih se naše modrovanje osniva.
2. Navod. Izvodna metoda si namreč vselej navod domneva, ker edino, ako je ž njim združena, doseže znanstveno spoznanje, kakor to § 106. uči.
3. Podmena (hipoteza) (glej § 107.)
4. Načela in zahtevki.

§ 106. Vzajemna zveza razstavne in sestavne metode.

Edino po zvezi obeh gori omenjenih metod more naše mišljenje doseči svoj namen. Oni vodite namreč združeni k pravemu znanstvenemu spoznanju, po njuni pomoči snuje si človeški um znanost.

Posameznosti, do katerih razstavna metoda vodi, združuje sestavna metoda v celost; ona podaje posameznim delom pravo vzajemno zvezo in veže vsak posamezni del z njegovim primerjenim načinom s celostjo. Sestavna metoda brani dalje razstavno, da se ona v posameznosti ne izgubi, ker jej določuje, mejo, katere ne sme prekoračiti.

Razstavna metoda toraj brez sestavne ne more biti.

Baš tako pa je tudi sestavna metoda brez razstavne nemogočna, ker ona si vselej razstavno domneva. Razstavna metoda je namreč sestavnej ona podloga, na katerej se edino sestavna osniva, ako ima voditi k novemu spoznanju. Sestavna metoda vodi sicer do iznajdeb, katerih po razstavnej nebi nikoli iznašli, ali načelo sestavnej metodi podaje razstavna. Tako n. pr. je zvezdoznanec Leverrier iz motitev, katere je bil na Uranu zapazil, sklepal, da te motitve vzročuje še neznana premičnica, in je določil celo mesto, na katerem nahaja se ta nova premičnica, in na tej podlogi iznašla se je premičnica „Neptun“.

Mišljenje poslužuje se tedaj pri snovanju znanosti vselej razstavne in sestavne metode. Način, po katerem se obe metodi v istej znanosti združujete, odvisen je vselej od narave in tvarine, ki ste s predmetom znanstvenega razmatranja. Ako to tvarino podaje skušnja, tedaj poslužujemo se generalizacije in

navoda dotle, dokler ne dosežemo načela, iz katerega potem sklep izhaja in vzajemno zvezo posamega našega spoznanja predočuje in dokazuje. V prirodoslovnih znanostih ima tedaj razstavna metoda pretego, ker one si prizadevajo doseči naravni sostav. Ali zato ozirajo se te znanosti tudi na vzrokujočo zvezo posameznih prikazni, na zakonitost delovanja prirodnih moči, da moremo iz njih izvesti zakone.

V modroslovnih znanostih rabi se sicer tudi razstavna metoda, pa ker si te znanosti posebej prizadevajo iznajti vzrokujočo zvezo pojmov, zato ima sestavna metoda v njih pretego.

Dostavek.

§ 107. Podmena.

Podmena je verjeten, nikar pa istinit sod, s katerim se dokazujejo oni čini in prikazni, katerih inače dokazati ne moremo; v prirodoslovnih znanostih stvarjajo n. pr. s podmeno nedovoljno dokazani razlogi prirodnih prikazni, ali pa domneva neznanega vzroka te ali one prikazni, ali slednjič domneva načine, po katerem delujejo prirodne sile, da vzrokujejo ta ali oni prikazek. Ker se s takimi domnevami dotični prikazki dovoljno razlagajo, zato imamo to razlago za istino.

S podmeno tedaj sklepamo iz istine posledkov na verjetnosti osnivajočega se soda, na istino samega soda, to je iz posledkov na razlog, kar ni dopuščeno, ker isti posledek more več razlogov vzročevati in baš zato moramo se pri domnevi določenega razloga ozirati na vse njegove mogoče posledke. Čim bolje se ti posledki zlagajo s prikazkom, katerega razlagamo, tem veča je verjetnost podmene.

Podmeno iznajdemo z navodom in priliko, o njenej istini pa se prepričamo z izvodom, ker z izvodom mišljenje iz podmene izvaja in razlaga prikazni in čine in vodi tudi k novim še nepoznanim prikazom, in ko so vsi ti izvodi istiniti, je tudi podmena istinita. Tako n. pr. razlagajo podmeno o svitlobi, „da namreč trepetanje etra“ stvarja svitlobo, vsi prikazki svitlobe in z njeno pomočjo iznašli so se celo tudi prikazki, katerih izkušnja ni mogla iznajti. Z izvodom tudi je slavni Galilej iznašel zakone težnosti.

Da bo podmena v resnici verjetna, moramo pri njenem stvaranju paziti na poslednje:

1. Vsaka podmena mora imeti svoj objektivni razlog, ki njeno stvaranje opravduje.

2. Podmena ne sme si niti oporekati niti se upirati drugim znanim prirodnim zakonom, ampak mora se skladati z vsemi temeljnimi resnicami.

3. Podmena mora biti enojna in neprisiljena po stavku: „Simplex veri sigillum“ in „causae praeter necesitatem non sunt multiplicandae“.

4. Podmena mora se skladati s prikazki ali čini, radi katerih se je ona stvarila, in zato ne sme se ona sama niti ono, kar se iz nje izvede, upirati enemu od poskusov ali činov, in vse poskuse in čine mora ona neprisiljeno in lehko razlagati.

5. Podmena je tem bolje zanesljiva, čim veče je število posledkov, ki se iz nje izvajajo in čim veče število teh posledkov skušnja potrdi. Ko pa se samo en prikazek iznajde, katerega podmena razložiti ne more, je ona nemogoča, in mora se zapustiti.

S podmeno dokazuje se tako-le:

Ko bi ta vzrok obstal, bi se prikazali taki prikazki.
Ker se nam taki prikazki prikazujejo;
tedaj je mogoče, ali more biti, da ta vzrok obstoji.

Ako moremo dokazati, da so vse druge podmene, ki isto razlagajo, lažne, tedaj je sklep nujen.

§ 108. O verjetnosti, menenju in veri.

Verjetnost je dvovrstna, modroslovna in računstvena. Modroslovna verjetnost nepopolnega navoda in prilike, kakor tudi izvoda izvaja posledke iz nepopolnih razlogov in si domneva, da protivnih razlogov ni. Računstvena verjetnost pa se osniva baš na domnevi protivnih razlogov, ona namreč našteva razloga za trditev in (proti njej) zoper njo, in določuje s tem verjetnost. Verjetne sode in sklepe stvarjamo ali iz radovednosti, ali da dvojbo odstranimo, ali pa nas na to podbuja znamenitost onega, česar še popolno ne poznamo, ali pa slednjič praktična potreba na to sili.

Računstvena verjetnost omenja take razloge verjetnosti, da sodi in sklepi dvojbe dosežejo verjetnost in ona celo stopenj verjetnosti določiti more. Modroslovna verjetnost nema sicer te lastnosti, ali itak je znamenita za znanost, ker tudi načela navoda in prilike imajo občo veljavnost.

Od računstvene in modroslovne verjetnosti mora se razlikovati verjetnost, ki se izrazuje z menenjem. Menenje izvaja se sicer z istim sklepom kakor računstvena verjetnost, ali ona ima še posebne razloge ki jo določujejo, in ti razlogi imajo svojo veljavnost za posebne osebe.

Ako sod ali stavek zato za istinit imamo, ker imamo za njegovo istino poroštvo, tedaj zovemo to „vero“. Tudi vera osniva se na razlogih, ki imajo ali posebno ali pa občno veljavnost. Vera, ki se na obče veljavnih razlogih osniva, zove se umna. če pa se protivi še tako dobrim nasprotnim razlogom, zove se praznoverje.

Religiozna vera osniva se na objektivnih teologiških razlogih. Vera in znanost se ne izključujete, ampak se medsebno dopolnjujete; ker znanstveno mišljenje prizadeva si vedo in vero združiti. Z znanstvenim mišljenjem spremenja se namreč vsebina verskih načel v znanost, in tako baš se vera in znanost vzajemno približujete.

Dopisi.

Iz Ljutomera. V dan 24. februvarja imelo je naše učiteljsko društvo prvikrat svoje mesečno zborovanje. Prva točka dnevnega reda je bila: „Vspeh šolskih vrtov in priporočanje nekaterih boljših zvrstij zelenjad,“ katero je rešil gospod Toma Pušenjak v obče zadovoljnost. Že več let trudi se omenjeni poročevalec z vrtnarstvom. Njegovi poskusi imajo poleg drugih namen, poizvedeti, katere zelenjadi se najbolje obnesó v tukajšnjej zemlji in pod našem obnebjem. Naštel in priporočal nam jih je več, ki so se v njegovem vrtu prav dobro obnesle; naznanil jih ne bodem tukaj po imenu, ker bo to zanimivo poročilo

itak objavljeno. — Med drugim pohvalno omenja štajerskega vrtnarskega društva, ki vsako leto z redko požrtvovalnostjo mnogo stori za večji in večji razvoj šolskih vrtov; vendar še najdemo v društvenem zapisniku prav pičlo število ljudstvenih učiteljev, ki bi bili udje omenjenega društva. Naposled z obžalovanjem pravi, da še se učiteljstvo vedno premalo zanimlje za šolske vrte, ne izprevidi še eminentne važnosti istih; in vendar bi bila tu v prvej vrsti priložnost, s poukom in z izgledom koristiti narodu svojemu ter mu pripomoči do večjega blagostanja. Pač istina! Kajti kjer je siromaštvo in beda, ondi ni pogojev do omike. — Po tej točki bilo je poročilo Jos. Freuensfelda o „domovinoslovju ljutomerskega okraja."

Gospod urednik! Saj vem, da ste za Svoj in — za naš koledar vsprejeli pohval brez konca in kraja; moje tedaj ni treba. Vendár Vam čestitam — če tudi nekoliko pozno — na tej izvrstnej ideji. Zjedinili ste nas ter spravili pod jedno streho, a samo na papirju. Nekoliko je vendar še slovenskih šol in tudi učiteljev; toda če človek obrača list za listom ter čita to in ono, in naposled si misli; to vse se godi v hiši preslavne gospé Pedagogije... Sicer pa bi Vam rad povedal eno „storjo", katere začetek se ravno tako glasi kakor nje konec. Naj bo, morebiti drugopot!

V vsakem okraju, kjer je več učiteljev, snuje se društvo. Naš sosednji gornjeradgonski okraj pa se nič ne giblje. In vendar je treba ravno našemu stanu medsebojnega občevanja. Kolegi, vzdramite se ter osnovite si društvo!

Josephus.

Iz Vidma. Ipak je stopilo nekdanje breško-kozjansko-sevniško, sedaj breško-sevniško učiteljsko društvo na dan. Med tem, ko je še pred 6. ozir. 7. leti dobro i krepko napredovalo, zaspalo je od istega časa sem; zborovanja so bila vedno redkeja, udje so začeli odpadati; skratka, društvo je hiralo.

Toda zdramile so se nekatere glave, ter jele speče učit. društvo vzbujati. Meseca febr. razpošlje gosp. Jožef Mešiček razglas, s katerim nas opominja i spodbuja k vzajemnemu delu, meneč, da se sicer društvu zadnja ura približuje; ob enem nas vabi na zborovanje dne 3. t. m. v šolskem poslopju na prijaznem Vidmu. In z veseljem mi je poročati, da se bo začelo pomlajeno zopet na novo gibati, kajti vkljub slabemu potu udeležilo se je tega prvega letošnjega zborovanja 17 p. n. članov. Celo daljno Bizeljsko bilo je dobro zastopano; a najprijetnejše so nas iznenadili preksavski nam tovariši, častito učiteljstvo iz Krškega. To je prava bratovska vzajemnost.

Gosp. Mešiček otvori zborovanje s prijaznim pozdravom, ter se naposled častno spominja umrlega občeznanega tovariša g. Luka Repotočnika, pokojnega nadučitelja bizeljskega, koji je dolga leta deloval neutrudljivo na polju narodnega šolstva; pozivlje potem vse navzoče umrlemu svoje sočutje izraziti s tem, da vstanejo.

Koncem poprosi g. F. Drnjača, kot starosto, da prevzame predsedništvo; kateri zasede to mesto med živim odobravanjem zborovateljev. Le-ta naslika v jedrnatem govoru delovanje našega društva, ter prečita naposled vabilo gosp. Mešička. Končavši preide se k 3. točki dnevnega reda: Poročilo o IV. dež. učiteljski konferenci. Poročevalec, g. Mešiček, je to nalogo v občno zadovoljnost rešil; koncem se je zahvalil za zaupanje, katero mu je skazalo učiteljstvo brežiškega okraja s tem, da ga je izvolilo poslancem k zadnji deželni učiteljski konferenci. Temu je sledila volitev; v novi odbor so bili voljeni:

G. Fr. Jamšek predsednikom *); g. T. Drnjač tega namestnikom; gg. Bl. Tramšek, Jože Mešiček in Jože Kline odbornikom; g. A. Kokot blagajnikom; g. Emerich Moric pevovodjem; gg. Simon Gajšek in Sretan Eksel zapisnikarjem.

Prihodnje zborovanje vršilo se bode dne 5. maja v Sevnici.

Zborovanje končalo se je ob 1. popoldan.

*) Zarad bolehnosti ni bil navzoč.

Skupnega obeda udeležili so se vsi udeleženci, pri katerem je bilo kaj živahno in veselo! Vršile so se razne napitnice, slišali zanimivi govori, izmed katerih omenjam tu samo onega g. F. Gabrška, nadučitelja v Krškem. Povdarjal je v čvrstih besedah težavno nalogo učitelj. stanu, ter priporočal vzajemnost med nami. „Naj bi nas", naglašal je posebno, „ne ločila niti Sava niti Sotla, temveč nerazrušljivo prijateljstvo naj bi vladalo med nami."

Tako nam je čas le prehitro minul. Z željo in upanjem doživeti v prihodnje še več tako veselih zborovanj, razšli smo se dobrodejno okrepčani na vse štiri vetrove. Sr. Eksel.

Iz ormoškega okraja. Okrajno učiteljsko društvo ormoško še živi! boš, dragi čitatelj, začuden rekel, ko te bodo presenetile naslednje vrstice. In kako nebi? Saj nisi o ormoškem učit. društvu slišal ničesar uže več ko pol leta ne. Društvo delovalo je sicer, ali to delovanje zdelo se je društvenemu poročevalcu menda preskromno, da bi o njem spregovoril. Bivši predsednik, g. J. Košar, se je močno trudil, da bi osvežil društvo. Razpisoval je seje redno; žalibože, v sednici sedel je največkrat sam, kakor nekedaj V. Vodnik v praznej šoli, (v VI. razr. ljublj. gimnazija) ker so mu dijaki odišli — črešenj zobat. Društveniki odtujili so se tako, da morda po cele mesece niso mislili eden na drugega, še manj pa na svoje društvo.

Gledé na to mi je moj sosed, stareji učitelj, bridko tožil: „Kam smo prišli, kje je naše tovarištvo? Nekdaj nismo imeli učiteljskih društev, pa tovariši pohajali smo se prav pridno. Človeku stori se prav milo, če pomisli, da mora po cele mesece biti „samcat sam" v svojej hiši, kakor gorički kmet na svojej „hujbi"!" — „Žalibože, da je tako", rekel sem mu jaz, „pa vedite, da se da naše učiteljsko društvo v sedanjem stanju kaj lepo enačiti sè slovanskim narodom! Slovanski narod bil je nekdaj, ko je še bival med črnim morjem in kaspiškem jezerom, jedin, združen narod. (Tudi naše učiteljsko društvo bilo je nekdaj srečneje nego je sedaj.) Pozneje, o času preseljevanja narodov, razdružil se je slovanski narod v več narodov. (Isto tako zgodilo se je tudi z našim učiteljskim društvom; zakaj? tega ne vém!) V pretečenem letu vzbudila pa se je v vseh slovanskih narodih želja, da bi se zopet združili. Prorokujem vam, sosed, da bode naše učiteljsko društvo doživelo s časom enako veselje!" In res, 13. januvarja t. l. sešlo se je v ormoškej šoli 13. tovarišev. Izvolili so si nov odbor: Gg. F. Rakuša, predsednikom, I. Košarja, podpredsednikom, T. Kosija ml., zapisnikarjem, F. Pečarja, blagajnikom, J. Kosija in gdč. M. Pirnat pa odbornikoma, ter obljubili delovati z druženimi močmi v blagor našemu prevzvišenemu stanu in v blagor našej mladeži! Opazovatelj, kateri bi v tej seji navzlic opazoval prisotnike, sklepal bi, da se bode učiteljsko društvo ormoško h kratu, kakor raketa, vzdignilo ter procvelo, kakor še ni nikedar. To je naša iskrena želja. — Dal Bog, da bi se tudi želja posameznih učiteljskih društev (ali pa je morda to samo želja le nekaterih posameznikov?) skoraj izpolnila, da bi se slovensko učiteljstvo v združilo jedno „slovensko učiteljsko društvo" sè sedežem v Ljubljani. Bi li bilo to kaj protipostavnega? Zakaj se kranjski, štajerski, koroški in primorski slovenski učitelji ne bi združili? Nam li to zabranjujejo deželne meje? Nikedar ne! kajti „misli in želje se ne omejujejo!"

Tretji den marcija t. l. zborovalo je naše učiteljsko društvo v drugič. Navzočih bilo je zopet 13 udov. Ko so se prve navadne točke dnevnega reda rešile, sledila je metodična obravnava F. Rakuše: „Pričetni pouk v naravoznanstvu". Temu pa je sledilo pojasnilo g. J. Jurše, zadevajoče obravnavo šolskih zamud. Z enacimi pojasnili ustrezal nam je gospod Jurša uže v prvej letošnjej seji, zakar so mu in mu bodo društveniki zelo hvaležni, posebno pa, če bo prodrl njegov, ravno to stvar zadevajoč predlog tudi pri naših višjih oblastvih. Glasi se tako-le: „Ormoško učiteljsko društvo naj naprosi slav. okr. šol. svet, da isti blagovoli pri vis. dež. šol. svetu predlagati, naj bi obveljal prvi ukaz

zadevajoči obravnavo šolskih zamud, ki zaukazuje, da se opravičene zamude naj le sumarično v zadnjej rubriki označijo! Kajti, kar je opravičeno, je opravičeno; učiteljstvu prihranilo pa bi se s tem mnogo pisarij. Temu predlogu dostavilo se je še, da se naj vsa štajerska učiteljska društva naprosijo, da storé isti korak.

Ko je prišla 8. točka dnevnega reda, določitev časa in kraja prih. zborovanja, na vrsto, predlagal je g. Košar: „društvo naj zboruje v mesecu maju pri sv. Marjeti niže Ptuja, kamor nakani tudi ptujsko okr. učit. društvo v maju vzleteti!“ Ta predlog se je z velikim veseljem sprejel. Ravno, ko to pišem, pa mi piše gospod tovariš iz Ptuja, med drugim: „Naše učiteljsko društvo zborovalo bode 4. den maja pri sv. Marjeti. Pridite tudi Vi iz ormoškega okraja tje, da zborujemo ondi skupno ter pokažemo s tem svetu — našo slogo, našo vzajemnost!“ Tovariš sosed! moje prerokovanje se izpolnjuje!

Teharje. 18. marca. Dne 3. marca t. l. je imelo celjsko učit. društvo svoje drugo letošnje zborovanje v šoli okolice celjske. Zbranih je bilo 16 udov. Na novo sta društvu pristopila gg. Peternel, nadučitelj v št. Jurju in Armin Gradišnik, učitelj v Hrastniku. Kot gosta sta se udeležila zborovanja gdč. Milek, učiteljica in g. Knaflič, učitelj, oba iz Šmarja pri Jelšah.

Pri tem zborovanju predaval je gospod Toman Grah o „šolskih sadnih društvih“. Dalje o tem predavanju govoriti, zdi se mi nepotrebno, ker je omenjeni referat itak v 4. šte. letošnjega „Pop.“ objavljen. G. referentu se je izrekla najiskrenejša zahvala.

Na to je govoril g. Klopčič o učnih pripomočkih in njih porabi. Gospod govornik nas je posebno na sledeče točke opozoril: 1. Kateri učni pripomočki so potrebni. 2. Kateri so nepotrebni. 3. Pri naročitvi učnih pripomočkov naj bi bil vsak učitelj previden. Dalje je tudi omenil, da se dadó nekateri učni pripomočki deloma od učitelja, deloma tudi od učencev napraviti in sicer večinoma s pomočjo drobne žage. Koncem je obljubil ob priliki tudi pokazati, kako se zamorejo razni živalski mehi natlačiti, ter enkrat predavati o najnovejšem čebelskem panju.

Za tem je poročal g. Koderman v imenu pregledovalcev računov o računu za minulo leto, omenivši, da je vse v redu.

Sedaj se oglasi gost, gospod Knaflič, k besedi, predavajoč o knjigah za šolsko mladino. Stavil je koncem svojega govora sledeči nasvet: „Celjsko učit. društvo naj sklene rezolucijo, v katerej izreče, da hoče „pedagogično društvo“ podpirati, da bode isto zamoglo izdati vsako leto 5 do 6 knjig; dalje naj se voli odbor, kateri naj skrbi, da se vse šole v omenjeno društvo kot stalni naročniki vpišejo“. Jako živahne debate, katera se je koncem govora vnela, udeležila sta se sosebno gg. Brezovnik in Grah. Izmed stavljenih predlogov se sprejme Brezovnikov, namreč, da društvo zahtevano rezolucijo sestavi ter jo objavi v katerem časniku, a omenjeni odbor se naj ne voli, kajti vsak učitelj bo gotovo po svoji moči deloval za „pedagogično društvo“.

Sprejela sta se tudi sledeča 2 nasveta gospoda Brezovnika, namreč, da si naše društvo naroči časopisa „Čebelar“ in „Kmetovalec“ in knjigo „Kmetijsko berilo“. ter da naredi letos dva izleta, in secer meseca maja v Vransko in mesece julija v št. Jur ob j. ž.

Na koncu svojega poročila mi je popraviti še pomoto, katera se je gledé novega odbora vrinila v zadnje društveno poročilo. Odbornikom namreč ni bil voljen gospod Josip Klopčič, ampak gospod Filip Koderman nadučitelj v Frankolovem.

Prihodno zborovanje bo na velikonočno sredo, dne 6. aprila. A. O.

Kranjsko, sredi meseca marca. — Kakor ste uže ob kratkem v svojem zadnjem listu omenili, bode se s šolskim letom 1887/8 poučevala nemščina v ljudskih šolah s slovenskim poučnim jezikom na Kranjskem v tro- in čvetero-

razrednicah in sicer počenši od tretjega šolskega leta. (Ukaz dež. šol. sveta kranjskega z dne 3. febr. l. 1887, št. 655.) *Nemščina je po tem takem postala obligaten predmet tro- in večrazrednim ljudskim šolam kranjskim.* Umevno je, da ta neredba vrhovne naše šolske oblasti ni po vseči našim listom; osobito je prvi naš dnevnik — „Slov. Narod“, — navél prav tehtnih razlogov proti umestnosti tega ukaza. — Nam ni naloga, kritikovati najnovejši ta odlok, niti ni tu prostora za tako početje. A vsekako si usojamo, izraziti svoje začudenje nad tem, da veleslavni naš dež. šol. svet ni tudi nemškim ljudskim šolam na Kranjskem t. j. na Kočevskem in v Beli peči isto tako zaukazal obligaten pouk v slovenščini. Če je uže res potreba našim slovenskim otrokom nemščina, zakaj bi kočevska deca ravno tako ne mogla se učiti v ljudskej šoli slovensko?! Mislimo, da so ravno tako „landeskinder“ ter da je slovenščina vendar-le na Kranjskem — prvi deželni jezik!

V jednej številki minolega letnika „Pop.“ omenil sem, da v preteklem šol. letu 1885/6 ni bilo nadaljevalnega kmetijskega tečaja za ljudske učitelje na Kranjskem ter izrazil ob jednem tudi nado, da se k letu ta prekoristen kurs sigurno zopet oživi. In res se nisem varal! Pouk na vinarski in sadjarski šoli v Grmu pri Rudolfovem za ljudske učitelje kranjske pričel se bode letos 7., ter trajal do 27. avgusta. Brúno.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] podaril je za zgradbo šole v Dolenji Idriji 200 gld. podpore.

[Stritarjeva dela] kupila je, kakor poroča „Sl. Nar.“, firma Ig. pl. Kleinmayer in Fed. Bamberg za 2000 gld. Vsa dela obsezajo nad 100 pol in se bodo izdavala v tedenskih zvezkih po 25 kr. Ker so Stritarjeva dela že jako redka in jih pri knjigotržcih večinoma ni več na prodaj, bode gotovo občinstvo z veseljem po njih segalo.

[Starost učencev, ki hočejo vstopiti v gimnazijo.] Naučno ministerstvo je gospodskej zbornici predložilo načrt zakona, da učenci, ki hočejo vstopiti v gimnazijo, morajo vsaj v dotičnem koledarskem letu, ko stopijo v prvi razred gimnazije, spolniti 10. leto. Po tej starosti bode se določevala najnižja starost za vstop v daljše gimnazijske razrede. Do sedaj so jih tudi vsprejemali z 9. leti, toda se je pokazalo, da je pri njih um še premalo razvit, da bi mogli uspevati.

[Mlad godec.] Te dni nastopil je v zagrebškem gledališču šestletni deček, Luigi Petschko z Reke, kot koncertant na goslih. Igral je fantazijo iz Verdijeve opere „Un ballo in maschera“ in A-dur sonato št. 12 od Mozarta. Časopisi hvalijo igro mladega godca in mu priznavajo veliko nadarjenost.

[Pesmi „Dichtungen von Eduard Samhaber“] je c. kr. kranjski dež. šolski svet prepovedal za vse učiteljske in dijaške knjižnice.

Vabilo. Učiteljsko društvo šmarijskega in rogaškega okraja ima v sredo 6. aprila t. l. ob 11. uri dopoludne v Šmariji svoje redno zborovanje sè sledečim vsporedom: 1. Zapisnik. 2. „Novi računski stroj“, gov. g. Fr. Jurkovič. 3. „O izdavanju organizovane knjižnice za mladino“, gov. g. Rad. Knaflič. 4. Volitev novega odbora. 5. Nasveti. K obilnej udeležbi vabi vljudno odbor.

Vabilo. (Celjsko učit. društvo) ima v sredo 6. aprila t. l. ob 11. uri dopoludne v celjski okoliški šoli svoje redno zborovanje s sledečim dnevnim redom; *a*) Petje. *b*) Zapisnik. *c*) Društvene zadeve. *č*) Namen petja v ljudskih šolah; gov. g. Ig. Supan. *d*) Kako naj učitelj goji narodni jezik? gov. g. Iv. Stukelj. *e*) Nasveti. Za prav obilno udeleževanje prosi odbor.

Vabilo k zborovanju ptujskega učiteljskega društva dne 7. aprila t. l. ob 11. uri dopoludne v okoliški šoli. Vzpored: 1. Zapisnik in dopisi. 2. Predavanje. 3. Določba zarad petja pri majnikovem izletu. 4. Nasveti. K obilnej udeležbi vabi odbor.

Vabilo na naročbo in prošnja. „Zgodovina pedagogije“, ki se tiska v „Učiteljskem tovarišu“, izide v posebni knjižici, ki bode stala 70 kr. Dovoljujem si vabiti, da bi si jo naročili gg. učitelji in šolski prijatelji. — Pri tej priki prosim, da bi mi oni gospodje, ki so dobili od mene kako knjigo na ogled, vrniti jo blagovolili na moje stroške, ako jo obdržati ne nameravajo.

V Krškem, 10. marca 1887. Ivan Lapajne.

Spremembe pri učiteljstvu.

Na Štajerskem. Gospod Ivan Sorčan, učitelj v Poličanah imenovan je nadučiteljem v Hrastniku. — Gospod Simon Volc, učitelj v Razborju (Slovengradec) pride v Luče (Gornjigrad). — Gospod Martin Zdolšek, podučitelj v Hajdinu, postal je učitelj v Šmihelu nad Mozirjem, gospod Albin Wankmüller, podučitelj na Humu (Ormuž) pa učitelj v št. Jerneju nad Muto. — Gospdč. Jani Reyerschütz, def. podučiteljica v Loki pri Zidanmostu, pride k sv. Križu pri Slatini. — Gospod Vinko Stoklas podučitelj v Žetalih, postal je na svojem mestu definitiven, gospod Janez Adamič, pom. učitelj v št. Lovrencu v Sl. gor. pa je iz službenih ozirov premeščen v Cirkovce. — Gospdč. Marija Šac, učiteljica ročnih del v Kamnici pri Mariboru gre v Središče.

Na Kranjskem. Gospod Seidl, zač. meščanski učitelj v Krškem, šel je za suplenta na c. kr. realko v Gorico. — Gospdč. Friderika Eckert, učiteljica v št. Mohorju na Koroškem je šla kot učit. namestnica v Kočevje, gospod Fr. Spintre, nadučitelj tu, pa je šel za več mesecev na kmetijsko učiteljišče na Dunaj. — Gospdč. Friderika Konšek podučiteljica na 5razredni mestni dekliki šoli v Ljubljani, imenovana je definit. učiteljicam na tej šoli.

Naznanilo.

Prva preskušnja sposobnosti za splošne ljudske in meščanske šole v tem letu se prične v Mariboru v četrtek dne 5. maja ob 8. uri zjutraj.

Oni, ki nameravajo se oglasiti k preskušnji, opozarjajo se na člen II. 1, oziroma člen III. 2 izpitne naredbe z dne 31. julija 1887.

C. kr. preskuševalna komisija za splošne ljudske in meščanske šole v Mariboru dne 23. marca 1887.

Jurij Kaas,
t. č. ravnatelj.

Štev. 111.

Razpis natečaja.

Mesto učiteljice oziroma podučiteljice.

Na trirazredni dekliški ljudski šoli v **Brežicah** (mesto) se novo sistemovano mesto učiteljice eventuelno podučiteljice z dohodki po IV. plačilni vrsti definitivno, slednje tudi začasno umešča.

Prositeljice za katero teh mest naj svoje redno obložene prošnje potom predpostavljenega okr. šolsk. sveta vložijo do **10. aprila 1887** pri krajnem šolskem svetu v **Brežicah.**

Okr. šolski svet Brežice, dne 25. februvarja 1887. Predsednik:

Rupnik s. r.

Izdajatelj in urednik M. Nerat. **Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru.**